

DR KENÉZ - KURLÄNDER EDE

SZEMLEJE

SZOMBAT

Kossuth Lajos levele a zsidókérdésről ötven év előtt

Csirkefogózás a szószékről. — A pontos idő. — A szerkesztő ur hevenyészve fordít. — A magán-tisztviselő nem mondhat mázkirt. Olvasom. . . Nem olvasom. . . stb

VI. évfolyam 12. szám.

1933. június 17.

A címlap Berény Róbert rajza.

Vásároljon a meleg hónapokban
csemege szalámit!
Nem romlik!

Kirándulóknak, turistáknak kis rudakban!

Leszállított árak!

a Kóser szalámi és füstölthúsárúgyár r.-t.-nál
Budapest, VII., Dob-uca 10. szám alatt

Budapesten házhoz szállítunk!

Viszonteladóknek előnyárak!

30 év óta fennálló üzletemet Kertész-
u. 43. sz. alól VI. KIRALY-UTCA 58.

ALÁ HELYEZTEM ÁT

Telefon: Automata 24-0-85.

Seidner Lipót

Pesztó, divatszövet, és szabókellékek
áruháza. Billiárd, játékasztal és
íróasztal posztók. Ebédlőasztal,
padló- és dekoráció filcek.

TAUBER ÁRON

כשר kóser mészárszéke

BUDAPEST, VII., DOB-UCCA 10. SZ.

Telefon: J. 422-83.

A pesti izr. nitk. Rabbiságának fel-
ügyelete alatt. Elsőrendű cukorgyári
hizlalásból származó marha-, borju-
és birkahusok. Vágott baromfi áru-
sítás! Rendelések házhoz szállítatnak.

Ingét, pyzsamáját

vásárolja nálunk, meg
lesz elégedve, arról garantálunk.

Pyzsama P. 7.50 – 9.50

Fouplin ing 6.50 – 8.50

RÓZSA

Fehérenemű Üzem

VII., Kazinczy ucca 4.

GYERMEKÉT MÁR NAPI 3.50 P-ÉRT

NYARALTATHATJA a közeli Pécelen

Ötszöri bőséges étkezés, rituális kony-
ha. Kitűnő strand. Okleveles pedagó-
gusok foglalkoztató felügyelete. Tor-
na, játék. Kívánatra oktatás, német,
héber, korrepetálás, pótvizsgára elő-
készítés. Érdeklődni: 31-4-61 (Szántó).

Információ: dr. Richtmann Mózes, VII
Wesselényi ucca 32.

Bunda, szőnyeg molykár ellen
KATZER szűcsnél legjobb helyen

VI., Ó-UTCA 34.

Telefon: 12-4-82

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Ötven év mesgyéjén

— *Kossuth Lajos levele az antiszemitizmusról* —

Írta: Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE.

Június 17-én pontosan ötven éve lesz annak, hogy elhangzott a felmentő ítélet a tizaeszlári vérvád ügyében. Az egész kulturemberiség ugyanazzal a lázas érdeklődéssel figyelte a nagy pör kimenetelét, mint most a németországi események fejleményeit. Az antiszemitizmus, mely ötven év előtt viharzott át Európán, Németországból indult ki és a magyar népet is belesodorta ebbe az alaptermészetével össze nem férő mentalitásba. A nyiregyházi ítélet *örök dicsőséget szerzett a magyar igazságszolgáltatás pártatlan fenségének*, mely hangosan hirdette, hogy nálunk igazság és törvény uralkodik, amelyet nem tiporhatnak sárba a demagógia által felkorbácsolt szenvedélyek. A magyar bíróság ítéletének korszakalkotó jelentősége volt, mert nemcsak egy lokális kérdést döntött el, de világjelentőségűvé csúcsosodott ki azáltal, hogy *a vérvádat örök időkre a rémképek és mesék világába sülyesztette vissza*. Itt-ott történtek ugyan még vérvádas kísérletek, de a nyiregyházi ítélet után az antiszemita vezérek a vérvád berozsdásodott fegyverét végérvényesen lomtárba tették, ahol együtt alusszák örök álmukat az ostyagyálázás, kútmérgezés, fekete pestisterjesztés bárgyu és gonosz fantazmagoriáival. A modern antiszemitizmus új fegyvereket kovácsolt magának, de hogy például a mai Németországban nem bukkan fel a vérvád dajkameséje, azt végső fokon a nyiregyházi ítéletnek köszönhetjük.

Kossuth Lajost turini remeteségében nagyon felháborították és elkészerítették az akkori magyarországi események s ebbeli véleményét nem is rejtette véka alá a magyarok előtt, akik magányában felkeresték. Ilyen irányú nyilatkozatait a különböző pártállású lapok sokféleképpen kommentálták s voltak olyan lapok is, melyek e nyilatkozatok hitelességét is kétségbe vonták. *Kossuth* ekkor érkezettnek látta az időt arra, hogy a nagy nyilvánosság előtt foglaljon állást a Magyarországon lábrakapott antiszemitizmussal szemben. 1882. októ-

ber 15-iki keltezéssel levelet írt *Melfy Ignáchoz*, az akkori függetlenségi párt egyik vezetőjéhez. E nevezetes levélből az alábbi részeket iktatjuk ide:

„ . . . A zsidókérdésben (szégyen és botrány, hogy Magyarországon ez is lehetséges) százanként kapom a leveleket. Van olyan, ahol „egy társaság” azon pár szó miatt, melyet Csernátony felőlem írt, megbotránkozását adja tudtomra afelett, hogy öreg napjaimra még én is „zsidóvá lettem” s dekrétálja, hogy „vége van becsületemnek”. Van oly is, pedig névaláírással, amely tudtomra adja, hogy a megvesztegetetés gyanuját vontam magamra. Vannak mások, melyek tudtomra adják, hogy eljátszottam a zsidók tiszteletét, mert nem szólalok fel védelmökre; és vannak százanként, melyek nógatnak, hogy miért nem beszélek már s végre vannak olyanok, melyek nem is engem, hanem az önök pártját illetik, — ezek közül egyet ide rekesztek, kérem közölje azt szives tiszteletem mellett Mocsáryval, mint pártjuk elnökével . . . Hát bizony ezek a correspondenciák mutatják, hogy a felpaskolt szenvedélyek habjai féktelenül csapongnak abban a szegény országban . . .”

„ . . . A dolognak két oldala van: egyik a középkor sötétségének hagyománya: a zsidógyűlölet; másik bizonyos közgazdasági és társadalmi bajok, melyek amannak tápúl szolgálnak s élesztésére fel is használtattak. Nem tanácsos azt ignorálni, hogy Istóczy et Co. uraknak sohasem sikerült volna a németektől (ezt is a németektől!) importált agitációkkal izgalmat kelteni, ha azok a közgazdasági és társadalmi bajok a tömegeket fogékonyá nem teszik az izgalomra. A nép érzi a nyomort, de nem tud magának okáról számot adni s „malaisere” spekulálva, a középkori zsidógyűlölet előáll s azt mondja: te szegény nyomorgó nép, megmondom én neked, mi a te nyomorod oka: a zsidó. S természetesen az a visszhang kél: „Üssük a zsidót!” A dolog így áll. A gyakorlatias politikának ezt nem szabad ignorálni“.

„ . . . Határozottan állást kell foglalni a jogegyenlőség sérthetlensége mellett, faj, nyelv, valláskülönbség nélkül az ország polgárai között! . . . Nemzetiségi és közgazdasági tekintetek tanácsolhatják, tanácsolják is, hogy Magyarország ne tárjon kaput semmi jöttment söpredéknek. Azt az önfenntartás kötelessége parancsolja, hogy idegen zsidóknak, épp úgy, mint idegen pánszláv. vagy pánromán elemeknek Magyarországra csoportosulása ne engedjék, de . . . — hogy azok közül, kiket a demokratikus iránynak hódoló igazság az ország polgárai közé sorozott, csak egy teremtett léleknek is jogegyenlősége megcsónkíttassék, azt a függetlenségi párt meg nem engedheti.“

A politikai bölcsességnek, a profétikus ihlettségnek és emberi nagyságnak olyan ragyogó dokumentuma ez a levél, mely örökre hirdetni fogja a magyar nemzeti génusz átütő erejü szabadelvűségét. Kitűnik ebből a levélből az is, hogy *Kossuth* németgyűlölete még a Habsburg-ház elleni ellenszenvénél is mélyebben gyökeredzik.

„Hülyék és csirkefogok“

a — templomban

A Dohány utcai templomban történt, a péntek délutáni ifjusági istentiszteleten. A padosokat megtöltötte a formsapkás diáksereg, a jövő magyar Izrael, a szószék előtt pedig ott állt a fiatal rabbi, dr. Hevesi Ferenc. Ez az együttes határozottan öröndetes, sőt megnyugtató volt. A diákok kötelesek istentiszteletre járni, de vajjon ki változtatja ezt a kötelességet öröndteli lelki készsége, ha nem a fiatal rabbi? Ki hivatottabb nála, hogy az ifjuság százfelé csapongó érdeklődését a vallásra koncentrálja és áhitattá mélyítse el? Kettőjük között ott feszül a boldog adottság, az ifjuság eltéphetetlen lelki kapcsolata, egy fiatal rabbi számára nem lehet gyönyörűbb s egyben könnyebb feladat, mint hogy ezt a kapcsolatot még szorosabbra fűzze s az istentisztelet ritusát, áhitatot ébresztő, oktató beszédével egész életre kiható, magasztos élménnyé tegye.

Hevesi rabbi ur azonban nem ezt tette. Beszédet tartott az ifjuságnak, szép, okos, művelt, ugynevezett magasröptű beszédet. A beszédnek mindössze két szépséghibája volt: tartalmilag túl magasröptű volt az ifjuság igényeihez, hangbelileg viszont nem alkalmazkodott a templom méreteihez. Ennek a két szépséghibának a hatása hamarosan megmutatkozott: a diákok, miután érdeklődésüket nem tudták lekötni a beszéd filozófikus szépségei és az utolsó padosokban ülők nem is nagyon hallották a kissé indiszponált rabbi ur hangját, hal-kan diskurálni kezdtek egymás között. Hevesi rabbi ur meghallotta a diákok diskurálását és éktelen haragra gerjedt. Beszélgetni templomban nem illik, — ezt a felnőttek is megszivlelhetnék — a rabbi ur haragja tehát feltétlenül jogos volt, sajnos, azonban a helyhez nem méltó módon nyilatkozott meg. A rabbi ur tudniillik kizökent rétori nyugalma-ból és a figyelmetlen ifjakat magából kikelve lehülyézte, lesemmirekellőzte és

lecsirkefogózta. Miután elharsogta ezeket a szószékről ritkán hallott epitetonokat, mintha mi sem történt volna, tovább folytatta a szentbeszédet, amelynek folyamán egy pisszenés se hallatszott többé, mert a diskurálást a megdöbbenés csendje váltotta fel...

Mi nagyon jól tudjuk, hogy a pap is ember, akinek épp ugy tultenghet a temperamentuma, mint akárki fiának. Lángoló szenvedélyét felviheti magával a szószékre, erkölcsi felháborodásának ostorcsapásait is végigcserditheti hallgatóságán, ha szükség van rá, de ha még olyan nemes is a haragja, nem ragadtathatja el magát annyira, hogy a szószéket összetévessze a hordóval. Az ilyen durva szavak nem papok, hanem néptribunok szájába valók. Nincs az a lángoló temperamentum, vagy savonarolai dűh, amellyel menteni lehetne az effajta súlyos izléstelenséget. A papnak legszebb erénye, amelyet méltósága egyenesen megkövetel, a bölcs önmérsékletet. Ha Hevesi rabbi urnak nem elegendő a vallaira omló papi talár, hogy az ilyen féktelen kitörésektől megóvjá, akkor vegyen példát édes apjáról, a bölcs, higgadt és jóságos főpapról, aki soha, még a legkényesebb helyzetekben sem veszíti el az önuralmát. Bármennyire érthető volt is a rabbi ur haragja ahhoz semmiesetre sem volt joga, hogy a szinonimákban oly gazdag papi szó-kincset ilyen útszéli szavakkal gazdagítsa. Lehülyézni és lecsirkefogózni a szószékről senkit sem szabad, de különösen gyerekeket nem. A jó papnak jó pedagógusnak is kell lennie. A gyermek lelke érzékeny, mint a mimoza, aki nem megértéssel közeledik felé, akinek még feddő szavaiból is nem a szeretet sugárzik elő, az lehet okos, művelt, filozófiára hajló elme, mint Hevesi rabbi ur, de a jó pap és jó tanító büszke címére nem tarthat igényt. Hevesi rabbi ur nemcsak az ifjui tehetség gazdag arzenáljára

val, de a fiatalság kimondott programjával jött néhány évvel ezelőtt Budapestre, ám ilyen és hasonló szereplései arra engednek következtetni, hogy ezt a programot aligha fogja megvalósítani. Tehetség és temperamentum benne nem parallel, de ellentétes irányban dolgozik. Tehetségével a jövőző Izrael aranyhidjait építi, féktelen temperamentumával felégeti ezeket a hidakat.

Nagy kár!

Végül még valamit. A kitérések okai felől sokat lehet elmélkedni. A különbö-

ző okok között nyilván ott szerepelnek a templomi beszédek is. Azok, amelyek a Bazilikában hangzanak el Bangha páter ajkáról, de az ilyen súlyos gixerekbe tévedő Dohány-utcai szónoklatok is. Egy férfikora delén kitérő ember lelkéből egész könnyen ki lehet analizálni az ilyen kinos gyermekkori élményt: a sebet, amelyet a szószéki hülyezés ütött rajta. Pedig talán egy papnak nem sebeket ütni, hanem sebeket gyógyítani volna az igazi hivatása . . .

Vér Andor.

Amire egy ima

Angliából Budapestre érkezik

Mivel szenzációnak volt szánva, kötelességünk foglalkozni a magában véve nem jelentős esettel. Az Egyenlőség ünnepi számának első cikke gyanánt közli azt az imát, amelyet az angliai birodalmi főrabbi dr. *Hertz* a német üldözöttekért elmondott az angliai templomokban. Laptársunk közlése szerint a birodalmi főrabbi „szives” volt megküldeni „neki” is az ima szövegét. Meg kell állapítani, hogy ezt az imát több külföldi lapban is olvastuk egyidejűleg és így tehát dr. *Hertz* nem kitüntetés gyanánt küldte el az imát, hanem minden általa ismert címre eljuttatta.

Ami magát az imát illeti, minden tisztelet mellett meg kell állapítani, hogy nem egyéb, mint bibliai reminiscenciákból összeállított egynéhány elégikus sor. Nem hiszünk, hogy valóra vált az Egyenlőség beharangozása és hogy ezt az imát Magyarország bármilyen templomában is elmondták volna. Nagyon természetes is, mert annyi szép imánk van minden alkalomra, hogy új imát szerkeszteni, olyat, amit a zsidó közönség szélesebb rétegei elfogadnának, igen nehéz. Történelmi okokból fakadó zsidó

mentalitásunk mellett új imát nem tudunk elképzelni kabalisztikus fantázia, vagy pijutos középkori bűnvallomás, avagy Bialik-szerű egetostromló kétségbeesés nélkül. Mindebből azonban a *Hertz*-féle imában semmi sincs.

Igen helyesnek tartjuk tehát, hogy nem mondták ezt a fohászt sehol a vidéken, mert ha héberül mondták volna, akkor bizony *csupa vastag, elemi nyelvtani hibát recitáltak volna*, mivelhogy az Egyenlőség szövege telve van pontozási és betüelcserélési hibákkal. Ha pedig a magyar fordítást mondták volna, akkor az *eredetivel szemben hűtlenséget* követtek volna el. Quod erat demonstrandum: a dr. *Hertz*-féle ima egyetlen erélyes kifejezése „ruach iv'im”, azaz „az elferdültség szelleme omlott el egy hatalmas nemzet kormányzóin”, ez megenyhül a magyar fordításban ebben a kifejezésben „átalkodott szellem”. Az angol ima azt kéri, hogy Isten plántáljon a többi zsidóba „testvériséget”, ebből a magyar fordításban „egység” lesz. Dr. *Hertz* kívánja „ne vonjuk meg segítségünket önön vérünk előtt”, a magyar fordítás szalonképesen ste-

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Nem olvasom

A rabbiképző intézet vezérlőbizottsága a múlt héten ülést tartott, amelyen megbeszélést folytattak többek között arról is: miképpen lehetne eleget tenni annak a felekezeti életben általánosan kifejezésre jutott óhajnak, hogy a bizottságot felfrissítsék új crőkkel, akik között a „Szombat” a multkor már megemlítette *dr. Endrei Henrik* Chevra igazgatót és *dr. Szemeru Samu* tanítóképző igazgatót, akik mindketten csak diszei lennének a nagy feladatok előtt álló vezérlő bizottságnak.

Olvason

A Wartburg das völkische Wochenblatt Norddeutschland írja május 10-iki számában: Dollfuss és Kaas a zsidószármazásu XI. Pius pápához, a kapitalizmus lovagjához utaztak, hogy utasításokat kapjanak Németország ellen. XI. Pius pápát Achilles Ratinnak hívják és egy hollandi zsidó — Littmann nevezetű — törvénytelen gyermeke. Így hát a csalhatatlan Szentatya csak egy közönséges zsidó. Vigyáznunk kell tehát s el kell szakítanunk a rabszolga láncot, melyek Rómához kötnek. A mi természetes szövetségeseink a fiatal nemzeti szocialista Oroszország, amely már szocializálta a földet s a jövő háborujában ő segít a nyugat ellen.

A Völkischer Beobachter írja: Verdier biboros tette Istenkáromlás.

A bécsi keresztényszocialista Reichspost írja: Gerlich dr., a Der Gerade Weg szerkesztője, aki különösen kon-

neureuthi Neumann Terézről irt nagy munkájáról ismeretes, kiszabadult a „Schutzhaftból”. Egyik szemét kirugták. Tartani kell tőle, hogy másik szemére is megvakul.

Nem olvasom

A budapesti orthodox hitközség legutóbbi választmányi ülésén az egyik tag hevesen kikelt a cionisták ellen. A kérdés disputálását azonban nem engedte meg óbudai *Freudiger Ábrahám* elnök. Nagyon helyesen! Ilyen viták csak gyengitenék a hazai orthodoxia tömör falanxát. S ezért okos politika *Frankl Adolf* országos elnök részéről is, hogy még az *Agudát* sem, amely pedig csepeg intranzigeus orthodox frázisoktól, nem engedi megszerveztetni Magyarországon.

Nem olvasom

Mindenféle konzervatív jelszó hangoztatása ellenére nem lehet azt a tényleges állapotot megmásítani, hogy a Pesti Izr. Hitközség tagjai részben nem akarják, részben nem tudják az ünnepeket megtartani. A munkanélküliek, akiknek nincs dolguk, gazdag emberek, akiknek van személyzetük, ügyvédek, bankigazgatók, általában az önálló emberek, akiknek van kire bizoniok az irodájukat, elmennek a templomba a Maskirhoz és ha véletlenül a Maskir előtti prédikáció egy félóránál tovább tart, akkor sem türelmetlenkednek, hanem szép nyugodtan bevárják a végét. Nem így az alkalmazottak és a magántisztviselők, akit a Maskir kedvéért csak egész rövid időre hagyhatják el munkahelyüket s oda a különbeni elboesátás terhe mellett pontosan vissza kell térniük még akkor is, ha véletlenül a főnökük — templomelőljáró. Blum Ödön

kultúrelőjáró éppen ezeket a szempontokat tartotta szem előtt, mikor egy köriratban felhívta az összes rabbikat, hogy a Maskir előtti prédikációt fogják rövidebbre s az lehetőleg tíz percnél ne tartson tovább, mert különben az alkalmazottak kénytelenek lesznek a templomból a Maskir ima előtt eltávozni. Az előjárói köriratot úgy látszik nem minden rabbi szivlelte meg. Mert például legutóbb a sovuoszi Maskir alkalmából Fischer Benjamin rabbi körülbelül egy órás exhortációt tartott, aminek az lett a következménye, hogy a hivek elkezdtek zugolódni, majd hangos morajjal távoztak a templomból. A szónokló rabbi urat ez annyira felbőszítette, hogy beszédét félbeszakítva harsány hangon azt kiáltotta a távozók felé, hogy aki nem akarja meghallgatni a prédikációt, annak nem is kell a Maskir imát elmondani. Sokan tényleg meg is fogadták a rabbi ur hangos szavait és nem mondták el a Maskir imát, mert nem volt rá idejük. Mi a legteljesebb jóindulattal csak egyet tanácsolhatunk a rabbi úrnak: ha minden áron opponálni akar az előjárói rendelkezéssel szemben, akkor a prédikálásra megszabott tíz perces időt ne nyujtsa ki egy órára, inkább csökkentse le öt percre. Az ilyen oppozíció megfelelne a rabbi ur ellenzéki mentalitásának, de hasznos volna azok számára is, akik inkább a Maskir ima, mint a prédikáció kedvéért mennek a templomba.

Nem olvasom

Az elmúlt ünnepeken a pesti templomokban sokezer hívő ájtatoskodott. Különösen a mazkir-közönség beszél nagy szeretettel azokról a szivhez szóló és felemelő szónoklatokról, amelyeket úgy a Dohány utcai, mint a hitközség összes körzeti templomaiban tartottak a rabbik.

Olvasom

A *Reggeli Ujság* felelős szerkesztőjéül hívta meg Sós Endrét, az ismert fiatal publicistát, akinek önérzetes, bátor írásait lapunk olvasói is mindig nagy örömmel fogadták. Sós Endre, aki még nincs huszonnyolc esztendő, az ország legifjabb felelős szerkesztője. A

Szombat is csatlakozik ahhoz a hatalmas táborhoz, amely szerencsekívánatait küldi neki ebből az alkalomból. Reméljük, hogy fokozottabb elfoglaltsága mellett fog azért időt találni arra is, hogy teljes erővel foglalkozzék felekezetünk kérdéseivel és a jövőben is törődjék a zsidó fiatalsággal, amelynek egyik leghivatottabb vezére. De szeretnénk azt is, ha hasábjainkon szintén felkeresné néha véleményével az ország zsidóságát.

Olvasom

A hitközségi tisztviselők lapjában egy fiatal rabbi a hitközségi szervezetről írott cikkében a most tervezett szervezeti reformról véleményét nyilvánítja rabbik szempontjából s hangsúlyozza, hogy „a kaszt szemüvegén” nézi a dolgokat. Én meg azt mondom: a zsidóság szerencsétlensége lenne, ha a rabbiság kaszt lenne, mert hisz a zsidóság ereje mindig az volt, hogy a rabbik tudás, erköles, kvalitás dolgában primus inter pares voltak s eszükbe sem jutott soha, hogy zsidó dolgokat „a kaszt” szempontjából is lehet tekinteni.

Nem olvasom

A német zsidó reform megindítója Holdheim köszvényt kapott, úgy, hogy nem tudott járni, mire öniróniával megjegyezte: „Es scheint, ich bin zu weit gegangen” célozva az ő reformintézkedéseire. A magyar zsidó reform törekvésekkel szemben olyan meggondoltak, hogy előharcosukról *dr. Friedmann* Ignácról nem lehet azt mondani, hogy „Er ist zu weit gegangen”, aki ennek dacára, mint résztvevővel értesülünk ischiásban szenved. Kívánjuk, hogy minél előbb megjelenjen a felekezeti élet fórumán az ő szokott szilárd lépéseivel, mert nem stilszerű a csúzos, bátortalan lépés nála, aki a közélet csuszós, mászós bajai ellen harcol.

Olvason

Minden kommentár nélkül. „Pünkösöd hétfőre Titkos Ilona állapota véglegesen jóra fordult. Tulvan a krízisen és ma már látogatókat is fogadott. Most mutatták meg csak neki azt a hieroglifszerű sürgönyt, amely akkor érkezett címére a Pajor-szanatóriumba, amikor még valóban élet-halál között lebegett. Most kiderült, hogy a sürgöny hébernyelvű és a tartalmát csak a legnagyobb nehézségekkel fejtették meg. A sürgönyben a *belzi csodarabbi küldött áldást Titkos Ilonának*. A világhírű csodarabbit egy ungvári uriasszony kérte fel a modernizált áldás elküldésére“.

Olvason

Dr. Blau Lajos rabbiszemináriumi igazgatót kitüntetése alkalmából bensőséges ünneplésben részesítették. A felekezeti közvélemény nagy meglepéssel veszi tudomásul a kiváló érdemnek elismerését. Dr. Blau Lajoson kívül a magyar zsidó nevelésiügy nagy triumvirátusának két másik tagja: Stern Ábrahám és Schichtanz Ármin igazgatók is megkapták már régebben a signum laudist.

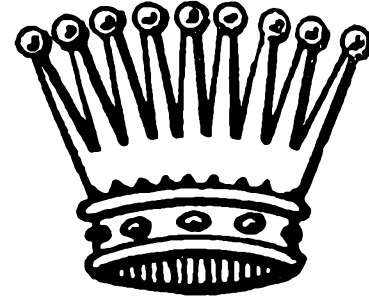

A zsidó ifjuság elhanyagolja önmagát

Írta: Sas Irén

Sós Endre, az ismert, fiatal publicista múlt héten cikket írt a zsidó ifjúságról. A bátor és lelkes hangú cikkel ezuttal két okból szeretnék foglalkozni: 1) mert Sós Endre személy szerint is aposztrofált benne; 2) mert azt a megállapítást tette, hogy az „ifjúságot az egész vonalon elhanyagolják“.

A cikkíróval igen gyakran, sőt leggyakrabban egy rajvonalba küzdünk a zsidó közélet s különösen a zsidó ifjúság (és részéről még: a zsidó nők) köz-

Mágnás

keverék, középamerikai és columbiai kávéfajtákból összeállított erőteljes ízű kávé

¼ kg P 3.70

Meinl Gyula r. t.

Olvason

A nemzeti szocialista párti sajtóiroda követeli, hogy fosszák meg a nemességüktől azokat a zsidókat, akik ezt a császártól kapták, sőt azokat a keresztény nemeseket is, akiknek családjába zsidó vér keveredett.

E sorok szerény írója már sok mindent megbánt életében, de semmit jobban, mint azt, hogy két évnek előtte akciót kezdett a női választójogért. A hitközségi elnök ur még ma is haragszik ezért rám, ami természetes, de rajta kívül ferde szemmel néznek rám — maguk a nők is, igen csekély számú tiszteletreméltó egyéniség kivételével.

A hitközségi elnök úr és a pesti zsidó nők egyaránt — nem furcsa? — nem tudják nekem megbocsájtani, hogy a pesti zsidó asszonyokat, szélesebbkörű, jelentősebb, komolyabb és nivósabb munkára tartottam megfelelőnek annál, amit eddig nagyjában produkáltak. Ez a helyzet a nőknél. S majdnem ez a helyzet az ifjúságnál. Mert nem egészen úgy van, ahogy Sós Endre írta, nem „elhanyagolják” az ifjúságot, hanem az ifjúság hanyagolja el önmagát. Mert a zsidó közéletben van öt-hat hivatalosan elismert és elfogadott fiatalember, akinek módja volna legalább a hangját hallatni (ahogy Sós Endre hallatja), de még azt sem teszi. Nemesak igen tisztelt közös barátunk dr. Rigler Tibor nem ambicionálja, hogy a VI. községkerületben észrevegyék, de a többiek sem, pl. másik, kitűnő közös barátunk dr. Vázsonyi János sem és a többiek sem (dr. Glückstahl Andor, dr. Fabritzky Andor), akiket nincs szerencsém személyesen ismerni. A nagy „suttogó baritonok”, sőt néma gyermekek kórusát alkotják ők, akiknek a Sip-uccán belül még az édesanyjuk sem érti a szavát, annál kevésbé az elnök és az előljáró urak.

Pedig öt-hat ember már „tömeg” lehet, ha van mondanivalója. Gyakran egy ember is elég, ha tudja mit kellene csinálni és meri azt meg is mondani. A hivatalosság fórumának bástyáin kívülről is megvalósulhatnak jó ideák, (mint jelenleg csekélységem zsidó belmissziós eszméje a szertartásügyi ügyosztályon

keresztül) ha van, aki jó ideákat termeljen. A beválasztott (és kiválasztott) öt-hat fiatal, ha akar, sokat tehet az ifjúság érdekében. Például akár Sós Endre, akár Rigler Tibor ébren tarthatná a VI. községkerület ülésein a munkanélküli zsidó fiatalság ügyét, amit csekélységem eddig elég részvétlenül szellőztetget ujságpapíron. Ébren tarthatná az ifjúság foglalkozási átrétegedőzésének gondolatát is. Talán akad az előljáró urak között még egy dr. Blum Ödön, aki akkor is észreveszi a jó ötletet, ha nem hivatalosan fémjelzett közéleti bölcsék ajkairól hangzik el és próbálja — legalább részleg — megoldani a zsidó ifjúságnak ezt a manapság mindenre kiható két gyökér — problémáját.

Mindezt megcsinálhatná egy-két fiatal, de a „fiatalságról”, mint összességről túlzás beszélni. A fiatalság, mint tömeg, indolens, lusta, önző és nem őt, — ő maga teszi „hidegre” önmagát!

A híres zsidó ifjúság a maga útkeresésében, nyugtalanságában, építő-forradalmár voltában, a közmunka iránti aldozatkészségében egyelőre még a felekezeti életen kívül álló jelenség. Mindenütt ott van, irodalmi, művészeti, politikai alakulatokban, mindenütt lelkes, invenciózus, serkentő, csak a zsidó életben belül nem. A zsidó életben belül az ifjúságnak egyelőre van egy-két donkiszott-szerű pionirja. Ezeknek pedig csak egy dolguk van: szervezni, serkenteni, életre kelteni a zsidó ifjúságban mindezekelőtt a saját zsidósága iránti érdeklődést, kinyitni a szemüket zsidó problémák számára és rávezetni őket a velük való foglalkozásra. A felserkentett, öntudathoz jutott, önmagára eszmélt zsidó fiatalság aztán majd minden mesterséges segítség nélkül ki fogja harcolni jogait és teremti majd új közéleti levegőt. De ez még soká lesz. Addigra sem Sós Endre, sem e sorok írója (sajnos) rég nem lesz fiatal.

Házam eladása folytán! Költözködésig sirkőraktáramból minden elfogadható árért árusítok

(még viszonteladókna is)

Löwy József Budán, II., Fő ucca 88. Pálffy-tér mellett. — — — Telefon: 51-5-81.

Emlékezés egy „dzsentribocherre“

Az erdélyi közvéleményt még mindig izgalomban tartja iklódi Tischler Mór tragikus halála. Az egykori nábobot, aki 26 ezer hold erdőség ura volt, tudvalevőleg egy apró-cseprő perének tárgyalásán Siancu kapitány lőtte agyon. Az erdélyi lapok most megdöbbenő részleteket közölnek a tragikus véget ért nábob temetéséről és fiának Tischler Elemérnek megrázó búcsubeszédéről. Kevesen tudják, hogy iklódi Tischler Mór, aki szoros nexusban állott az erdélyi arisztokrata körökkel, mintegy negyven évvel ezelőtt a nagyváradi jesiva hallgatója volt. Vele csaknem egykoru nagybátyjával Hirsch Ódönnel, a későbbi neves szeszgyárossal együtt beiratkozott a nagyváradi Fuchs Mór-féle jesivába, ami annál is inkább nagy fel-tűnést keltett, mert a jesivabocher nem vetette meg a dzsentri allűröket sem s mig délelőtt gemóret tanult, délután előkelő dresszben, nagyszerűen ülte meg a lovát, vagy hajtotta pompás fogatát „stikában“ a szőlőhegyek között. Ugy ő, mint Hirsch Ódön, eltekintve főuri passzióiktól, szigoruan orthodox életet folytattak. Később Hirsch felkeresett engem Nagy-

váradon és elpanaszolta, hogy lánya beleszeretett Mihelffy Lajos ügyvéd fiába és nem tud magának tanácsot adni, hogy mitévő legyen. A Mihelffyek ugyanis egyáltalán nem ragaszkodtak a vallás szabályaihoz. Mihelffy Lajos apja például híres volt arról, hogy a mult század 40-es éveiben nagy disznótóros vacsorákat rendezett, különben is a Mihelffyekről köztudomásu volt, hogy sohsen tanultak ivret és nem tanultak meg héberül imádkozni. Szerencsére a vőlegényen annak idején végrehajtották a circumcisio műveletét, így elháríthatatlan akadály nem gördült a házasság elé. Ennek a furcsa históriának hosszas huzavona után a vége mégis az lett, hogy Hirsch Ódön férjhez adta a leányát, a Mihelffy fiuhoz, akinek vallási nevelését maga vette a kezébe és az ifju férj kénytelen volt vállalni azt, hogy minden reggel tfilemben imádkozzon. Tischler Mór is hasonlóképen betartotta élete végéig a vallás szabályait, amit bizonyít az a körülmény is, hogy Nagyiklódon lefolyt temetésén megjelentek az összes orthodox papok, élükön Wesel Albert országos elnökkel.

Mit kell tudni minden zsidónak a Sovuoszról?

Igen üdvös intézkedést hozott be a pesti hitközség, amint ezt egyes felekezeti organumokban olvassuk. Ugyanis Sovuosz alkalmából az ünnepről, ennek jelentőségéről és istentiszteleti rendjéről hivatalos kommunikét adott le, amit nem lehet eléggé dicsérni, mert tekintettel arra, hogy sokkal több zsidó olvas ujságot, mint járatos a zsidó irásokban, az ujság útján való tanítás a legegyszerűbb. Ilyen hivatalos közleményeknek pontosaknak, rövideknek, érthetőeknek és a mai zsidó közönség értelmi fokához mérteknek kellene lenniök. Ebben

a tekintetben a leadott közlemény azonban több kívánnivalót hagy hátra. Ennek az oka valószínűleg az, hogy a szertartási ügyosztály ezt a közleményt valamelyik hivatalnoka útján iratta meg, aki több jóindulattal, mint ügyességgel tetteleget a kötelességének. Ha a szövegezést rabbira bízták volna, bizonyára megfelelőbb lett volna. Ennek illusztrálására közöljük a hasáb egyik felén a hivatalos közleményt, a másik felén pedig azt, hogy miképpen hangzott volna a szövegezés egy jobban hozzáértő ember tollából:

HIVATALOS SZÖVEGEZÉS:

Sevuosz a hetek ünnepe. E név eredete azon bibliai parancs, mely szerint Izrael gyermekei kötelesek voltak Peszach másnapjától hét teljes hetet számolni, bemutatni a termés zsengejét, az 50-ik napon volt az aratás ünnepe. Visszaemlékezésül a kötelekre, templomainkat növény és virágdiszbe öltöztetjük, hogy a természet fölött megnyilatkozó isteni Gondviselés előtt hódoljunk. Sevuosz történeti jelentőségét kifejezi az ünnep másik neve, zeman mattan tauro — a tóraadás ünnepe. Az isteni kinyilatkoztatás, a tiz ige meghirdetése, a tóra adományozása ad fenséges jelentőséget ünnepünknek, aminck kifejezést adunk ünnepi tórai és prófétai olvasmányainkkal. Az első napi tórai olvasmány Mózes 19. és 20. fejezetéből a kinyilatkoztatás eseménye: prófétai szakasz ugyanakkor Ezekiel első fejezetének 1—28. versei és ezekhez fűzve a III. fejezet 5. és 12. verse, ahol az isteni trónszekér látomásáról van szó. A második napon Mózes ötödik könyvének 15. fejezetéből az ünnepekre vonatkozó törvényt olvassuk; a haftora aznap Chabakuk próféta 2. és 3. fejezetében levő theophania. A tórához 6 személyt hívnak. Ünnepi olvasmány Ruth könyve. (A hitközség hivatalos közleménye.)

Amint tetszik látni, a hivatalos szövegezés igen sok simításra szorul és hozzáértő rabbi után kiált. A Szombatszer-

JAVITOTT KIADÁS:

Sovuosz a hetek ünnepe. E név eredete azon bibliai előírás, mely szerint Peszach második napjának estéjétől kezdődőleg hét hetet kell számolni s a rákövetkező 50-ik nap a „hetek ünnepe”. Ezért van a még mostan is gyakorolt Omer-számlálás negyvenkilencedik napja utáni estén Sovuosz, a „hetek ünnepe”. Az ünnep második neve: Chag Habikkurim, a zsengek ünnepe, mert ebből az alkalomból mutatták be a Szentföldön az új búzából az áldozatot, amiért is az ünnep ezt a nevet is viseli: aratás ünnepe, Chag Hakoczir. Erre való visszaemlékezésül templomainkat növény és virágdiszbe öltöztetjük, hogy a természet fölött megnyilatkozó isteni gondviselés előtt hódoljunk. Sovuosz valláserkölcsei jelentőségét kifejezi az ünnep további neve, amelyet imakönyveinkből is ismerünk „Z'man mattan taurosenu”, Tóránk adásának ünnepe. Az isteni kinyilatkoztatás, a tiz ige meghirdetése, a Tóra adományozása ad fenséges jelentőséget ünnepünknek, aminek kifejezést adunk ünnepi, tórai és prófétai (haftora) olvasmányainkkal. Az első napi tórai olvasmány Mózes második könyvének 19. és 20. fejezetéből a tiz ige kinyilatkoztatása; prófétai szakasz ugyanakkor Ezekiel első fejezetének 1—28. versei és ehhez fűzve a 5. fejezet 5. és 12-ik verse, ahol a próféta leírja azt a fantasztikus trónkocsit, mely fölött az isteni glóriát sejti. A második napon Mózes ötödik könyvének 15-ik fejezetéből a három zarándok ünnepre Peszach, Sovuosz, Szukosz) vonatkozó törvényt olvassuk; a haftora aznap Chavakuk próféta 3. fejezetében leírt Istenmegjelenés. Mindkét napon két-két Tórát veszünk ki. Az első Tórához 5 vagy 6 személyt, a másodikhoz a maftirt hívják. Az ünnep második napján szokásos némely községekben a Tóra felolvasás előtt közös ima formájában felolvasni Ruth könyvét, amely a szentföldi buzaaratás, tehát Sovuosz idején játszódik le és amely pogány származású, nemeslelkű Ruthnak a kinyilatkoztatott Tóra vállalására való áttérését mondja el.

* *

kosztósége rendelkezésre bocsájtja tudását és hozzáértését a Hitközségnek, amely csak folytassa ezt a tanítását!

ROGASKA SLATINA**(ROHITS-SAUERBRUN) JUGOSZLÁVIÁBAN****Belsőbajok világhíres gyógyfürdője. Második Karlsbad. — Kitünő éghajlat.**

HIREK

A pesti izr. hitközség rabbisága azokkal a lapközleményekkel szemben, amelyek szerint a legutóbbi hitközségi közvacsorán a Goldmark-teremben a vacsorát a Neiger-étterem konyhája szállította volna, ez uton kívánja megállapítani, hogy ez a közvacsora is, épp úgy mint a Goldmark-teremben rendezett vacsorák általában, kizárólag csak a Goldmark-teremnek rabbisági felügyelet alatt álló konyháján, az ott rabbisági felügyelet alatt tartott és használat után elzárt külön edények, valamint ugyanezen rituális felügyelet mellett beszerzett élelmiszerek igénybevételével készült és készül, aképpen, hogy a beszerzés, főzés, sütés és felszolgálás egész tartama állandó rabbisági felügyelet alatt van. A Rabbiság nyomatékosan hangsúlyozza, hogy csakis a hitközségi székház Goldmark-termének konyhája áll a Rabbiság felügyelete alatt, de ezen rabbisági felügyelet nem vonatkozik a „Neiger-étterem“ név alatt vezetett vendéglőre, amely rituális felügyelet alatt nem áll és amelyért a Rabbiság kasrusz tekintetében vallási felelősséget soha nem vállalt és jelenleg sem vállal.

A BUDAI IZR. HITKÖZSÉG előljárósága Kelenföld-Lágymányosi Templomkörzete részére Budapest Székesfőváros által adományozott telken építeni szándékolt templom, iskola és paplak tervezésére tervpályázatot hirdetett. A beérkezett pályaműveket a következő szakzsűriből álló bizottság bírálta: Csármann Ferenc ny. székesfővárosi tanácsnok, Jónás Dávid, Reiss Zoltán, Erős Imre és Kiss Géza okl. építészmérnökök, valamint egerszalóki Czigler Béla okl. gépészmérnök. A bizottság határozata szerint az I. díjat Novák Ede budapesti építész (Pannónia utca 14); II. díjat Hamburger István budapesti építész (Ferenc József rakpart 26); a III. díjat Román Ernő budapesti építész (Pasaréti ut 1) nyerte el. Ezenfelül megvételre ajánlták az alanti pályázók pályaműveit: Kardos György, Faragó Ferenc, Sós Aladár és Pollacsek György budapesti építészek.

Több terv dicséretben részesült. Az összes beérkezett tervek a körzet I. Váli ut 6. szám alatti tanácstermében f. hó 26-ig bárki által megtekinthetők.

KULTURHAZ ESZTERGOMBAN. A Pesti Izr. Hitközség Kulturháza, illetve Goldmark terme, utánzásra ösztönzi a vidéket. Így a határszélen levő Esztergom város kis zsidó hitközsége is aránylag nagy anyagi áldozatok árán megépíti most a Kulturházát. A hitközség egy, körülbelül 400 személy befogadására alkalmas disztermet épített, amelynek szinpadja is lesz, ahol műkedvelő előadásokat fognak tartani. A Kulturház rövidesen elkészül. Ünnepeles felavatása augusztus végén lesz, melyre meghívják az Országos Izr. Iroda vezetését, Stern Samu elnökkel az élen, a Pesti Hitközséget és a szomszédos hitközségeket vezetését.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÁNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.

Neufeld Zoltán (PANNONIA) nyomda Budapest, VII. Rombach u. 8. — Telefon: József 42-3-09.